Сшиток 27. 1. грудня 1922.
Ціна 15ц. 10 за $1.25
ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

Добрий вечір, вельможний князю! Тїшу ся незвичайно, що знова вас бачу!

Тільки що бестія заглянула Джона, як враз і скочила на нього.

Поніс ся тепер подвійний крик, з уст Єлени і Джона рівночасно.

За хвилю вже бачила Єлена нерівну боротьбу Джона зі звірюкою і застрашена звернула ся до дверий.

Тепер вже й мис Нелі заглянула, що стало ся. Не прочувала, що Джон був так близько, а коли його так знагла побачила, була певною, що він вже пропащий.

Хотіла крикнути й остерегти його, поки ще однак відійшла зі страху, було за пізно! Стало ся!

Пантера одним скоком кинула ся на нещасного.

— Назад, Кесар! — крикнула до роз'юшеного звіряти.

Пантера підняла голову, не пускаючи однак своєї жертви із своїх лабів та пазурів.

Немов з зеліза вилляна стояла тепер та страшна жінка перед звірятем.

Знала, що найменше порушенє, найлекший жах — а розюшена пантера кинулаб ся на неї!

Коли се нараз пантера вдарила хвостом в підлогу й очи її фосфоричним вогнем блиснули. Нелі знала, що мало се означати й знова крикнула:

— Назад, Кесар!

Голос її навіть не затремтів. Підняла батіжок, який вибігаючи із ґардероби, вже з привички вхопила до рук.

Свиснула легко батіжком у воздусі.

Звіря припало до землї й поволи почало взад уступати, при чому очий з своєї пані не зводило.

Так пантера присунула ся аж до дверий клїтки й там станула нерішучо.

За хвилю Нелі могла лежати, подібно як Джон, на землї — або могла бути й виратованою!...

Вона скоро наближила ся до пантери й знова свиснула батогом.

Один скок — і звіря було в клїтцї, та звинувшись трівожно, сховало ся в кут.

Нелі скоро підбігла й затріснула двері клїтки. Королева пантер була вільною — сила її очий побідила дику бестію!

Стояла позірно супокійно перед звірятем, але в хви-

лю, коли небезпека минула, опустила її сила.

Відступилась на бік і впала побіч Джона.

Скоро однак побідила своє обезсилене й підняла ся з землї. Тут бо ходило о житє людини. Треба було постаратись о поміч!

Піднялась, а коли глянула на Джона, кликнула в розпуцї:

— Джон! Джон! Чому якраз ти?

Із замраченими очима, та смертельно блїдим лицем, вклякнула перед ним й вхопила за живчик.

Серце ледво билось, але він ще був живий.

Може йому ще помогти можна?

З невисказаним трудом поволїкла ся до дверий й вийшла ними у сїни.

— — — — — — — — — —

Коли внесено смертельно раненого Джона до його ґардероби, там оглянув його лїкар, що на той час був в цирку, й немало тим зажурив ся.

На питанє, чи можливий ратунок, лїкар здвигнув раменами й заперечив головою.

Ранений лежав на канапі з примкненими очима, а блїде лице й часті дрожаня виразно зраджували скілько він мусів терпіти.

Його товариші на палцях входили до середини питати про стан його здоровля, а на лицї кождого виразно можна було вичитати щирий жаль.

Поважного та спокійного Джона всї любили. Не мав він — що рідко коли буває межи артистами — нї одного ворога! Тимбільше отже всї жалували, що таке страшне нещастє його стрінуло.

Нараз втворили ся двері й на порозї станула імпонуюча стать Нелі.

Була мов смерть блїда, а очи блистїли диким вогнем.

— Чи можна ще його вратувати? — спитала хрипливим голосом, приступаючи до лїкаря.

— Нї! — була рішуча відповідь. — Смерть кождої хвилї може наступити!

Поважна ся жінка хитнула ся взад й вхопила ся поруча крісла, щоб не впасти.

Стояла так якийсь час непорушно, з очима впяленими в умираючого. Нараз відвернула ся, щоб закрити сльози.

Не хотїла перед нїким показати, як глубоко її се зворушило.

Нараз Джон втворив очи і поглянув на стоячу побіч нього мис Нелі.

— Хотїв би я — із вами — ще раз поговорити — мис Нелі! — вистогнав — але зовсїм без нїяких свідків!

Слова сї приходило йому з трудом висказати, але присутні їх зрозуміли й мовчки вийшли.

Мис Нелі змішалась. Тремтячи впала на крісло побіч нього й заломила руки.

Погляд вмираючого спинив ся на нїй, так немов черти її лиця на віки хотїв собі затямити.

— Мис Нелі — шепнув — ми самі — чи нїхто не зможе нас тут підслухати?

— Нї, Джон, нїхто! Можете безпечно говорити!

Хорий зойкнув із болю та докірливо глянув на неї.

— Ох, що воно аж до сього прийти мусїло — почав нарікати — що я так із сього світа зійти мушу!...

Лице артистки конвульсійно задрожало й болїсно стягнулось. Грубі сльози, почали з очий спливати й вона ридаючи, закрила лице руками.

— Джон! Мій бідний Джон! — жалїсно промовляла — О, Боже! Чому ти допустив до сього?

Уста вмираючого стягнула слаба усмішка. Простягнувши руку сердечно стиснув її.

— Се байдуже, Нелі! — шепнув. — Нїхто не міг предвидїти, що се так скінчить ся! А зрештою — що менї з житя! Й так бувби я не зазнав правдивого щастя!

Бачив дрожаня, що цїлим її тїлом потрясли — бачив також, як вона, тяжко зітхнувши, звісила голову на грудь — й так дальше говорив:

— Не нарікаю, що так скоро мушу вмирати, бо ваша рівнодушність до мене, мис Нелі, й так не давалаб менї супокою! Колиб я міг був се відчути в той час, як я вас вперве побачив!... Тодї я був ще молодий, вірив в своє щастє!... Але я тільки від недавна знаю, що се була лиш звідлива надїя!

— Джон! Будьте милосерним! Ваші нарікання серце менї роздирають!

Всміхнув ся й так дальше говорив:

— Ви, певно, мусїли запримітити, мис Нелі, як при-

страсно я вас любив! Коли я вперве вас побачив, я знав, що за вами на конець світа буду мусїв пійти! Ви були моїм призначенєм!

Коли я вам свою горячу любов визнав, ви насміялись надімною, але й се ще не було в силї моєї пристрасти придушити! Я все ще мав надію на будучність!

Не з потреби їздив я з цирком, мис Нелі! Не робив я сього задля гроший! Ви-ж чейже знаєте, що я досить маючий, щоб міг безжурно жити — але мимо всього оставив я свій супокійний закуток й задля вас почав вести се циганське житє!

Я не міг нїгде знайти супокою! — говорив що раз слабше й менше зрозуміло. — Мусїв все бути близько коло вас, мусїв вас бачити що дня, бо се було менї до житя потрібне!

— Джон! Джон! — шепотїли побілїлі уста артистки, підчас коли її рука спочала на його розпаленому чолї. — Ради Бога, не говоріть так! Сама тепер відчуваю, що я вас скривдила, що ви не заслугували на насмішки від мене — алеж я инакше не могла! Я-ж не любила вас!...

— Знаю, знаю! — говорив він із болем. — Для вас я не був нїчим иншим, як лиш вірним та необхідним другом, що вас все боронив та хоронив! А я був і сим щасливий, що вільно менї було перебувати коло вас! ..

В його очах блиснули дві сльози.

Доперва тут я зазнав терпінь з причини заздрости. — зойкнув із глубини душі. — Дотепер ви були до всїх однаково рівнодушною і се було потїхою для мене. Але в послїдньому часї все те змінилось. Ви почали вганятись за Вайтлендом!

А він — не зважав навіть на жемчуг, що припав йому в удїлї, не відплатив ся любовю за любов! Так і ви зазнали мук не взаїмної любови!

Молода артистка аж скричала із болю й відвернула лице, щоб закрити зворушенє, яке сї його слова викликали.

— Кождої днини я мусїв бачити, як ви, панї, очима за ним стежили, що серце й думки ваші були при ньому — а він — нї уваги на се не звертав!

Мій Боже, скілько то я натерпів ся при тім й як страшно зненавидїв я Вайтленда за се!

При сім замовк, примкнув очі, не будучи в силї віддиху зловити!

Мис Нелі похилилась над ним, положила свою холодну руку на його чолї й промовила лагідним, просячим тоном:

— Прошу, не гнївайте ся на мене, Джон! Ви мусите бути супокійним, бо гнїв вам пошкодить!

Хорий гірко всміхнув ся.

— Нї, мис Нелі! Я знаю, що мушу вмерти! Так по що менї шанувати ся? Лїпше виговоритись, бо се влекшить менї на серцю!

Нараз кинув ся й вхопив її за руку.

— Нелі, Нелі, який се страшний був вчинок! До чого заздрість та ненависть до Донни Долетті вас привели. Якеб се страшне було, колиб так ваш намір здійснив ся... колиб донна Долетті стала була жертвою пантери...

— Ох, чому-ж так не стало ся! — пристрасно скричала артистка, ковтаючи сльози. — Чому, замісць вас, вона не стала жертвою дикого звіряти! Джон, так є! Пристрасть мене осліпила! Я бачила Вайтленда, як він розмавляв із ньою — бачила їх горячі погляди й се мене розбісило. Джон, я не знала, що роблю!

З криком впала побіч ліжка вмираючого й трівожно вхопила його студену руку.

— О, простіть менї, Джон! Не оставляйте мене з гнївом та погордою в серцю!

Хорий зітхнув глибоко й свою любу обняв замрачеиим поглядом.

— Я, міг би гнївати ся на вас, Нелі? Любити му вас до послїдного мойого зітхненя! Ви дуже зблудили, але я се вмію зрозуміти! Я не гнїваю ся на вас, а лиш із щирого серця жалую!

Гірко заридала а голова її впала на канапу.

Хорий повів тремтячою рукою по її ясному волосю.

Лице його випогодилось, а лагідний погляд все спочивав на його любцї.

— Прошу, вспокійте ся, Нелі! Ви ще молоді, житє ще стоїть отвором перед вами! Колись забудете сю тяжку хвилю! Ваша будучність запевнена — все, що маю, належить до вас, до вас одинокої на світї, яку так щиро кохаю!

— Джон, Джон, ради Бога! Не засипуйте ще мене своїми добродійствами, коли я так тяжко супроти вас прогрішилась! З моєї бо тільки вини, ви вмираєте!

— Нелі, Нелі! Се-ж не було проти мене обдумане! — заспокоював її. — Мені не тяжко розставати ся з житєм! Що-ж воно моглоб вже мені принести? Так найліпше для мене, коли умру!

Останні його слова були повні розпуки.

Аж тепер доперва вона зрозуміла скілько то тратить із сим чоловіком, та що вже ніколи в житю так шляхотної душі не знайде!

Тепер зачала тремтіти о житє свойого вірного та одинокого приятеля. Забуваючи про все, обняла його нагло й шепнула горячо, майже пристрасно:

— Ні, ні, ви не можете вмерти! Ви мусите жити для мене, Джон! Бог вислухає мою молитву й оставить вас для мене! А одиноким моїм завданєм тепер буде щасливити вас й сим відкупити мою провину!

Коли виздоровієте, піду за вами куди самі забажаєте й ніщо більше, крім вашого щастя, я не хотіти му! Я-б не знесла вашої смерти!

— За пізно вже, Нелі! — сказав із жалем. — Для мене нема вже виходу! Однак я тепер такий щасливий, так безмірно щасливий тою думкою, що ви чейже таки щось відчуваєте до мене, та що ви жаліти мете, коли мене не стане!

Велика для мене потіха, що ви мені се сказали! — шепнув, замикаючи очі зі зворушеня. — Чому-ж се доперва ся послідна година сказала вам, чим я є для вас! Чому ваше серце так пізно відгукнулось?!...

Нехай вас Бог надгородить за сї сердечні слова! Бодай раз в житю мав я ту щасливу хвилю, а хоч се коротко тревало, я й за се Богу вдячний!

Бувай здорова, Нелі! Знаю, що не забудеш тої години й часто згадувати меш свойого друга, що не знав ніщо більше, крім твойого щастя!

Ридаючи, клячала побіч його ліжка.

Обняв її за шию і вдивляв ся в її лице, наче в граючу барвами веселку. В його душі все кипіло на думку, що він якраз тепер мусить з житєм попращатись, коли щастє до нього всміхнулось!...

Нараз затремтів й, похилившись, до уха її шептав:

— Нелі, здави в собі любов до Вайтленда, бо ніколи не належати меш до нього! Окружила його тайна — тайна, що раз-на-все віддалює його від тебе! Прочуваю сю тайну і тому остерігаю тебе!

Стрепенулась піднимаючись та, ще раз теплим поглядом вдивившись в нього, сказала:

— Не думай більш про нього, Джон! Відчуваю, що нещаслива любов до нього завмерла в сій то годині. Ох, скілько би я за се дала, щоб могла тебе задержати при житю...

Хотів ще щось сказати, але вже не міг. Сили його опускали!

Смерть наближалась.

Чи відчувала, що він вмирає? Чи милосердє піпхнуло її до сього — досить, що похилилась над ним й горячо поцілувала.

Лице його прояснилось. Подякував їй очима, але говорити вже не був в силі.

— Чи закликати лікаря? — тихо спитала.

Заперечив головою, немов хотів сказати:

— Не хочу бачити чужих лиць! Лиш ти, мій єдиний скарбе, остань коло мене!

Нелі знова притиснула своє лице до його й шепотіла потішаючі слова, які його незмірним щастєм наповняли.

Його віддих ставав щораз тяжчим, битє серця звільна припинювалось. Були се послідні його хвилї.

— Джон, Джон, не оставляй мене! — кликала в розпуці.

Він ще раз всміхнув ся, довго вдивляв ся в її лице — ще раз тяжко зітхнув — потім легко здрігнув ся — і його муки скінчили ся.

Дивилась ще на нього через кілька хвилин, відступилась взад — й без тямки повалилась на землю.

Коли після якогось часу лікар втворив двері, бо за довгою видавалась йому та розмова, побачив на землї без тямки лежачу Нелі, а наблизившись до канапи, заявив, що Джон вже не жиє.

Прикликав людий, щоб обезтямлену мис Нелі винесли з ґардероби. Тревало досить довго, поки вдало ся привернути її до свідомости. Отямившись рвала ся до

помершого, а коли не хотіли її до нього пустити, вона цілими годинами сиділа задумана, із задубілим майже з болю лицем.

Вечером відкликано представлене. Мимо сього однак з причини того нещастя, панував в циркуі до пізної ночі живий рух.

Підчас коли директор самий сидів у свойому бюрі, нагло втворили ся двері й увійшла смертельно бліда мис Нелі.

— Даруйте, що перебиваю вам, пане директоре! — сказала. — Не богато маю вам говорити. — Нещастє, що мене діткнуло, страта одинокого приятеля й близького мойому серцю чоловіка так мене зломили, що неможливо мені довше публично виступати.

Прошу, звільніть мене від угоди, що між нами істнує!

— Се неможливе, мис Нелі! Подумайте, прошу, над тим, що я не маю ким вас заступити!

— Жалую, пане директоре, але почуваю ся так хорою, що не маю більш сил публично виступати. Мушу мати супокій і тому ще раз прошу вас: Сповніть моє бажанє!

Леопарді аж тепер доперва запримітив, як вона страшно змінилась. Ніщо не остало із її величавої постави та самопевности. Була се вже зломана й нещаслива жінка, яку недоля страшно діткнула.

— Не можу вас звільнити! — відказав. — Радо вам дам відпустку, се зовсім зрозуміле, але від угоди звільнити вас не можу! Не роблю се виключно задля мойого інтересу, але також задля вас самих! Мис Нелі! Застановіть ся й не рішайтесь так скоро! Не забувайте, що се занятє вам до житя конечне! Будете жалували колись, що так скоро рішались, мис Нелі. Я вас ліпше знаю, як вам здаєть ся.

Побачивши, що сьогодня нічого більше у нього не допросить ся, не напирала довше й легко кивнувши головою відійшла.

Директор покрутив головою, дивлячись в слід. Для нього мис Нелі була загадкою.

Не вмів пояснити собі того, що зайшло в клітці з пантерами. Ніхто взагалі не знав, як звіря могло добутись із клітки, а зовсім новим було йому се, що між

ньою а Джоном були якісь сердечні відносини, що з її слів ясним було.

Непевним ходом поволікла ся королева пантер до кімнати, де Джон свойого духа віддав, а коли дізнала ся, що тіло перевезли до його приватного мешканя, вона оставила цирк й сама пішла туди.

Мовчки увійшла в кімнату, де його тіло спочивало, а коли її погляд впав на сціпеніле лице мерця, впала на коліна та в розпуці тяжко заридала.

Остала при ньому сама. Сама-самісінька лишилась на сторожі при мертвому...

РОЗДІЛ LXXXV.

СТАРІ ЗНАКОМІ.

Тяжко описати думки й почуваня, якими переповнене було Астине серце, коли вона ціль своєї подорожі осягнула.

Коли виходила із зелізничого двірця в місті, поблизько котрого мешкав Олекса, мала вже зовсім уложений плян діланя, що мав довести до здійсненя її душевних бажань.

Замешкавши в одному з найліпших готелів, зараз взяла ся пошукувати за молодим князем Нелідовим й дійсно незабаром дізнала ся про все, на чім її залежало.

Знали-ж бо загально, що молодий князь стараєть ся з'єднати собі свою кузинку, та що заручини молодої пари мають відбути ся незабаром.

Також часто бачили її разом із ним на кінних проїздках та як старий князь з дочкою їздив у відвідини до замку молодого князя.

Перше всього, Аста дізнала ся про місце кінних проїздок молодої пари і зараз другої днини в означену пору вибрала ся туди.

Примістила ся так, щоб прохожі не могли її бачити та із запертим віддихом приглядала ся як молодий князь

із своєю товаришкою проїздив дорогою та живо про щось розмавляв.

Коли глянула в його лице, скочила немов з'електризована та лиш з трудом змогла крик гніву спинити.

— Се він, се він! — воркотіла. — Так се правда, що я чула від других!

Були вони вже досить далеко, а Аста все ще стояла на тому самому місці й дивилась за ними.

Доперва після якогось часу пробудила ся із одубіня й механічно майже вернула до свойого готелю.

Не могла заснути. Перед очима її душі все ставала молода пара й сіяюче лице молодого чоловіка, котрий її так підло обманив.

Не мала супокою й рішила як найскорше поговорити із Олексою.

Коли другої днини вибирала ся до замку князя Нелідова, почувала ся якоюсь рівнодушною а також пригнобленою, так що мусіла ужити всьої сили, щоб свій намір здійснити.

Дійшовши до цілі, бічною фірткою дістала ся до парку й там сховала ся в корчах, щоб із того місця могла добре всьому приглядатись.

Незабаром Аста почула гуркіт повозки, й серцем відчула, що се старий князь із дочкою у відвідини прибував.

Не помилилась!

По якомусь часі дались чути в парку якісь голоси й Аста вихилившись троха, побачила молодого князя із своїми гостями.

Незабаром опісля пройшло ще туди кількох старших мущин занятих живо розмовою — видно також гості князя.

Пізнійше ще декілька пар пройшло, але на них Аста вже зовсім не звертала ніякої уваги.

Ще якийсь час простояла так, наче дурманом повита, віддана зовсім на жертву своїх думок та почувань й висунула ся доперва тоді як сутінь запала й гості почали вибирати ся домів.

Почала закрадати ся до замку, поки ще однак дійшла до тераси, нагло станув перед нею княжий слуга.

— Чого вам тут треба? — сфукав ся й обкинув її підозріваючим поглядом.

Нараз вона здрігнулась, бо побачила недалеко від

себе молоду пару, йдучу рука в руку. Очима впила ся в лице молодої дівчини, нареченої князя, й мусіла признати, що була дуже гарною.

Були вже так близько коло ньої, що вона могла їх розмову почути — але вони говорили про зовсім байдужі справи.

Нараз перехилив ся Олекса до своєї товаришки й чутливо сказав:

— Я замовив уряджене до вашого будуару, панно Єлено, й маю надію, що вам подобаєть ся! Невдовзї побачите!

Більше Аста не була в силї зрозуміти, але се її вистало, щоб пересвідчитись о правдивости людських говорів.

— Ось так! — воркнула й всею силою мусіла тепер гамувати себе, щоб не кинути ся на ту гутірливу парочку й не скинути маски з лиця невірного коханця.

Аста не дала ся збити з дороги. Випрямила ся з повагою й приказала послугачеви повести себе до князя.

В її мові було щось так приказуючого, що він навіть не противив ся більше. Так йшла дальше до замку а слуга її дорогу вказував.

Коли дійшли до княжого передпокою й слуга хотів зголосити її імя, вона рішучо відперла:

— Не потреба того! Князь вижидає мене!

І поки ще слуга міг її в сьому перешкодити, вона втворила двері до другої кімнати й станула на порозї.

Після відходу гостий князь сидів коло свойого бюрка й видно якісь дуже прикрі спогади його найшли, бо голову мав сперту на руку а погляд його поринув десь у даль.

Молодий авантурник відчував, що стояв на дряхлому ґрунтї й роздумував над тим, як би то надальше втримати ся на свойому місцї.

Довшу хвилю вже роздумував над тим, що то могло змінити поведенє й настрій Єлени.

Так ярко пробивалось тепер у всьому її самовпевненє, замісць давної трівоги!...

Завважив вже кілька разів, що вона явно його бажаням противила ся!

Бачив, що все те десь мусіло мати свою принуку й

тим він не мало журив ся. Для нього було се прямо загадкою, яку ніяк не міг розвязати.

Не міг позбути ся сих настирливих думок й так заглубив ся в своїх міркованях та здогадах, що навіть не почув як втворили ся двері й Аста увійшла у кімнату.

Очима всверлила ся у його бліде, але все ще гарне лице і вся придавлена у ньої пристрасть на ново розгорілась.

Мусіла з'ужити всю свою силу, щоб не крикнути із радости.

Зачувши її руханя, схопив ся молодий князь із крісла.

Коли тепер побачив її в дверях, крикнув в голос, видивившись на неї, мов на упира якого.

— Ти — тут! — вихопилось із тремтячих уст його.

Аста наближила ся до нього із злобною усмішкою, а вдивившись грізно йому в очі, промовила:

— Так, се я Олесю! Чи вижидав ти мене?

Він занімів зі страху. Не припускав, щоб вона була в силї віднайти його.

Страшний гнів в ньому закипів. Наближив ся до ньої й промовив злісно:

— Чого тут хочеш, Асто? Чи ти здуріла, що аж сюди прийшла за мною? Як зважилась ти запиняти менї дорогу?

Аста обурила ся сими словами й обкинувши його вогнистим поглядом, кликнула тремтячим із гніву голосом:

— І ти ще можеш питати про се? Чи ти забув нашу послїдню стрічу і хиба не знаєш, що стало ся, коли нас ґраф Солмсберґ несподївано застукав? Видко, не було в тебе докорів сумлїня, ти боягузе — добре, що самий втік, мене же оставив саму в так прикрому положеню! Чи справдї ти дивуєш ся, що я шукала за тобою а впавши на твій слїд, сюди прийшла?

Олекса вимушено всміхнув ся.

— Не знаю, чого ти хочеш тепер від мене! — сказав, силуючи себе до супокою. — Оскілько знаю, ти є ґрафинею Солмсберґ і наші дороги зовсїм розходять ся!

— Чи справдї думаєш, що ти вже позбув ся немило-

го тягару? — просичала гнївно. — Чи хочеш в сей спосіб позбути ся мене?

Нї, Олесю! — докинула із пристрастю. — Сюди я прийшла, щоб тобі нагадати минуле й домагатись своїх прав!

Князь знова засміяв ся силувано.

— Твої права, Асто? Що думаєш сим сказати? Чейже ми обоє зірвали із минулим — чомуж тепер пригадуєш менї сї старі часи?

У Асти із гнїву станули сльози в очах. Але таки ще здавила весь біль в собі.

— Олесю! Не заслужила я на се, щоб ти мене так невірно опускав не спитавши навіть, що стало ся зі мною! Адже-ж ти знав місце мого перебуваня й легко булоб тобі мене заспокоїти! Але ти мною зовсїм не журив ся!...

Тепер доперва знаю, що було причиною твоєї байдужности. Живеш собі тут, як князь Нелїдов і нїхто й не домірковуєть ся, ким ти є дїйсно! Не забувай, Олесю, що маю тебе в руках та що одно моє слово вистане, щоб тебе із тої висоти струтити!

Лице його страшенно поблїдло а з очий так і била дика ненависть.

— Ах! — просичав. — Ти хочеш менї грозити? Хочеш мене присилувати, щоб я робив пїсля твоєї волї? І ти думаєш, що те все пройде тобі без кари?

Побачивши однак, що злість тут не поможе, скоро придавив її. Заложив руки на грудь й сказав супокійно:

— Скажи менї, Асто, чого ти саме хочеш від мене? За чим ти сюди прийшла?

Зломана болем Аста впала на крісло й лице закрила руками.

— Чого хочу? Ох, Олесю, чи ти не розумієш, як нужденно почуваю ся в тій накиненій менї ролї? Я потайки викрала ся із замку Солмсберґ, бо там довше не була вже в силї видержати!

— Ти все була нерозважною! — сказав холодно. — Чи ти знаєш, що свою будучність наражуєш, коли без відомости ґрафа вибираєш ся із замку? Говори: Чого хочеш від мене?

Аста аж кинулась, пристрасно крикнувши:

— Ти ще не знаєш чого хочу від тебе, Олесю? Чи

не вважаєш своїм обовязком вивязати ся із даного мені слова?

О, мені вже досить тої комедії! Нарешті вже хочу бути вільною й щасливою, а твоїм обовязком є, подбати о красше житє для мене!

Наближилась до нього й дико блиснула очима.

Знаю все! — крикнула хрипливим голосом. — Сьогодня, після обіду, я бачила тебе в парку із твоєю красунею — судженою! Знаю, що мене обдурюєш та обманюш! Але сьогодня вже не виведеш мене в поле, Олесю! Одно лиш тобі скажу: Наколи не поступати меш після моєї волї, то знайду спосіб, щоб скинути тебе із твоєї пишної височини!

У нього на лиці відбив ся безсильний гнів. Та він був занадто хитрий, щоб позволити на вибух гніву, він знав, що наглим поривом все зіпсувати може. Лиш хитрощами та застановою буде в силї приборкати Асту.

Так, на позір супокійно, сказав:

— Чи докоряєш менї сим, що ти бачила мене із княжною в парку та що я заручив ся з ньою? Чи й ти хиба не думала над сим, щоб свою будучність забезпечити? Чи не тому хиба ти віддалась за ґрафа, щоб вигідно та спокійно жити? Я-ж хочу те саме зробити, що і ти!

Аста зойкнула й заломила руки. Насмішливі його слова болючо її діткнули.

— То ти так говориш, Олесю! — промовила із сльозами в очах. — Пригадай собі, що ти самий мене майже присилував до злуки із Солмсберґом.

Коли того то вечера я нагло увійшла до твоєї кімнати й кинулась в твої рамена, ти мене присилував, щоб я приняла освідчини ґрафа!

Ти мене намовив до сього обіцянками, що, осягнувши свою ціль, вернеш й мене від нього забереш — а як дотримав ти свою обіцянку?

З трудом опановуючись й мовчки проходжуючись по кімнаті надумував ся над способом, як би її підійти.

— Будь розсудливою, Асто! — сказав лагідно, спиняючись перед ньою. Ні, ти, ні я, не маємо спромоги жити вигідно, як би то ми сього бажали собі. Так мусимо придумувати над способами як би то таки здобути вигідне житє!

Тобі вже повело — ґрафиня Солмсберґ мають богатого, милого мужа...

Аста перебила йому з'їдливою усмішкою й кликнула з обуренєм:

— Чи ще часміхати ся будеш із мене в нещастю?

Затиснула кулаки й так дальше пристрасно говорила:

О, коли-б ти знав, як я терплю, як погорджую сама собою за ту комедію й сама не знаю ,що дала-б я за се, щоб позбути ся житя при боці ґрафа Солмсберґа, котре мені вже стало кісткою в горлї — то говорив би ти зовсім инакше про се, так зване, щастє!

— Асто, будь розсудливою! Се вже тобі вроджене, що любиш нарікати! Ти ще ніколи нічим не була вдоволеною!

Ти-ж осягнула становиско, до якого прямувала, а я також на найлїпшій дорозї, щоб свою цїль осягнути. Повело ся й менї досягнути сього становиска й бажаю втримати ся на ньому!

Аста обкинула його гнївним поглядом.

— Се значить, що ти рішив ся оженити із княжною Нелїдов?

— Так!

Після тої відповіди настала гробова тишина, серед якої можна було лиш чути тяжкий віддих роз'юшеної своїм болем женщини.

— Так ти мене зрадив, обманив, крикнула пристрасно. — Горе тобі, Лесю! Чи хочеш привести мене до божевіля?

Аж тепер Олекса побачив, як нерозважно поступив, признавши ся отверто до своїх намірів, й тому наближив ся до ньої й легенько положив свою руку на її рамени.

— Асто, будь вирозумілою! Розваж, що станеть ся із нами, коли бідаками із відси відійдемо, як прийшли сюди?... Ти привикла вже до роскішного житя, біда й недостаток вже-б тобі не були до смаку! Як же би я міг заспокоїти всї твої вимоги? Хочби я день і ніч працював, не бувби в силї заробити на твої забаги!

Се дуже нерозумно із твоєї сторони думками голубити ідїлю, яка ніколи не дасть ся здійснити! Мусиш бути практичною, Асто й думати про будучність, замісць віддавати ся якимсь мріям!

Після довгих змагань із собою, я рішив оженити ся із княжною, хоч мушу признати, не люблю її, бо серце моє лиш до тебе належить! А тепер, коли я вже переміг себе, коли був вже близько осягненя своєї цїли, близький забезпеченя своєї будучности, ти приходиш до мене з докорами й хочеш станути в супереч моїм намірам!

Знаю, що маєш мене в своїх руках! — гірко засміяв ся. — Так, коли доконче намагаєш ся до того, то кину все й піду в світ з тобою! Але жадаю від тебе, щоб ти менї нїколи нїяких докорів не робила, коли будемо нещасливими!

— Лесику, чи ти справдї так думаєш? Чи дїйсно міг би ти посвятити те все задля мене? Чи можу тобі вірити?

О, скажи менї, що се не пусті слова, якими ти лиш заспокоїти мене хочеш! Скажи менї правду, Лесю!

Й тяжко заридала, благаючи піднявши руки до нього.

З трудом спинив сміх злоби, був бо занадто розсудним, щоб зрадити себе зразу.

Станув перед ньою, голову звісивши на грудь, мрійливо дивляючись очима й часто зітхаючи.

— Не знаєш, як тебе кохаю, Асто, як часто серед тих роскошів я тужив за тобою!... Однак я хотів придавити своє серце й перемогти тугу, доки не позбув би ся матеріяльних турбот раз-на-все!

Се був сон! Пречудний сон! — додав зітхаючи. — Якже-ж скоро він проминув!...

З легким викриком Аста впала йому в обнятя й почала тяжко ридати.

— Лесю! Я може й не маю права жадати від тебе, щоб ти відрікав ся всього, що з таким трудом здобув! Чую однак, що без тебе жити не зможу, тому прошу тебе щоб ти знова був моїм, Лесику! Хочу вести при тобі хочби найнужденнїйше житє, бо ти є одиноким скарбом моїм! Лиш з тобою одним, я можу бути щасливою.

Вона не бачила його злобної усмішки тодї, коли він її до себе пригорнув і в чоло поцїлував.

Коли з його обнять звільнилась, лице Олекси було знова блїде й понуре.

— Як хочеш, Асто! Я мушу після твоєї волї поступити! В найблизшому часї буду старав ся зібрати бодай

стілько, щоб в перших днях зараз ми не були наражені на нужду й недостаток; зібравши, піду з тобою, куди сама захочеш!

Памятай однак, що гірко жалувати меш сього! Ціла відвічальність за наші неповодженя спочивати ме на тобі!

Надумай ся ще раз! Мусиш забути про всї роскоші житя і з богатої ґрафинї станеш жінкою чоловіка, що працею своїх рук на житє буде мусїв зарабляти!

— Ох, Лесю! — крикнула врадувана, знова пригорнувшись до його грудий. — За те я буду знова твоєю, а того менї ґрафські богацтва нїколи не заступлять!

Нагло глянула йому допитливо в очі.

— Скажи менї, Лесю, яким же ти способом можеш представляти ся за князя Нелїдова? — спитала.

Олекса пригриз уста й очи спустив в долину.

— Того не можу тобі сказати, Асто! Не втручуй ся у мої тайни, як се дотепер ти робила!

В його словах було щось рішучого, так, що Аста більше не допитувалась.

Олекса глянув тепер несупокійно на годинник.

— Вже найвисший час, щоб ти звідси відійшла, Асто! — сказав. — В осьмій годинї мушу бути в клюбі, там назначив я сходини на ту пору! Також мусимо вважати, щоб не звертати уваги на себе, щоб тим лекше незаприміченї нїким могли втїкнути із відси. Довше твоє сидженє тут моглоб зацїкавити слуг. Ходи, відведу тебе а відтак піду до клюбу.

Аста піднялась зітхнувши. Булаб так радо позістала ще, бо-ж тільки в його присутности почувала ся щасливою, але він приніс загортку й одягнув її.

— Коли ще побачимо ся? — спитала стиха.

— Не приходи сюди більше, Асто, щоб не звертати уваги! Завтра, коли стемнїєсь, прийду до тебе й обговоримо гаразд всї подробицї нашого виїзду!

Аста вхопила його за руку й недовірчимо глянула на нього.

— Скажи менї, Лесю, чи ти говориш правду? Чи не хочеш тільки вивести мене в поле? О, Боже, я-б сього не пережила!

Олекса знова з чутєм обняв її й просив, щоб йому довіряла, але його погляд дивно блистїв.

Разом вийшли на вулицю. Аста сперла ся на його рамени і вдивлялась в нього очима повними любови. Відчувала, що лиш при ньому було її добре й за ніщо в світі не булаб від нього відступила.

Попращались при готелевій брамі й Олекса впевнив її, що завтра вечером прийде до ньої.

Аста вернула до своєї кімнати одурманена щастєм і напів свідома впала на канапу.

Сиділа так цілими годинами й сама застановляла ся над тим, як вона може так любити того чоловіка, що її вже стільки разів й так підло обманив!

Відчувала однак, що тої любови ніхто її не вирве із серця, хочби се мало навіть згубу для ньої принести.

Нараз знова пробудило ся у ньої недовіре.

Що-ж вона тепер пічне, коли він її знова обдурить?

Вона-ж знала Олексу занадто добре, щоб могла йому повірити, що він так легко і маєток і становиско задля ньої оставить. Знала також, як дуже він обавляє ся нужди та борби о істноване!

Ходила так по кімнаті до пізної ночі. Прикрі, докучливі думки спати їй не дали!

— — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

Олекса тимчасом побіг до клюбу. Поява Асти, і то так нагла, розбудила його із чарівних снів про будучність.

Появила ся в найбільш непригожу пору!

— Що-ж мені тепер робити! — воркотів в розпуці. — Сварнею нічого не докажу, бо вона є в силі зрадити мене із пімсти! Як же мені позбути ся її, щоб не пошкодила мені?

Коли увійшов до клюбу, знакомі сердечно привитали його й зараз взяли поміж себе.

Олекса вдавав, що є в доброму настрою й пішов з цілим товариством до каварні, де засіли при кількох столиках.

В одному розі салї сидів, схований за колюмною, якийсь старший вже чоловік.

Тримав часопись в руках, але його очи бігали по лицях молодих людий, що недавно зайшли сюди.

Нараз здивований блиснув очима й пильно вдивив ся

в лице князя Нелїдова, що серед того гурта людий, видно, мав особливе поважанє.

На позір зачитаний в часописї, уважно прислухував ся, що молоді люди говорили з собою й чув як Олексу князем Нелїдовим називали.

Очи його блиснули вогнем. Се, що почув, сильно його зацїкавило.

Було вже пізно, коли цїле молоде товариство вийшло із каварнї.

Олекса відітхнув з полекшою, коли вже самий поспішав до свойого замку.

Нараз почув якісь руки на свойому рамени й в першу хвилю подумав, що се певно Аста, що звичайно любила слїдити за ним.

Але відступив перестрашений, коли побачив перед собою якогось старшого мущину, що мірив його насмішливим поглядом.

Був се той старий, незнакомий мущина, що так цїкаво приглядав ся йому в каварнї.

— Добрий вечір, вельможний князю! Тїшу ся незвичайно, що знова вас бачу! — глузував зачепливо незнакомий.

Олекса з трудом лиш стримав ся від крику обуреня й відступивши на бік, спитав погірдливо:

— Ви що за один й чого бажаєте від мене?

Старший мущина в голос зареготав ся.

— Ох, як знаменито вмієш прибратись у княжу маску! — кликнув. — Шкода лиш, що сим мене не обманиш, бо наскрізь тебе виджу! Чи справдї у вас так слабенька память, князю, що ви не в силї пригадати собі Леопольда Волдінґа.

Олекса поблїд смертельно, але не подав ся й з погордою відвернув голову.

— Мій пане, не задержуйте мене довше! Не маю охоти слухати ваших дурних жартів!

Леопольд Волдінґ весело зареготав ся й по товариськи поклепав його по рамени.

— Чудесно, Олесю! Який знаменитий артист із тебе! Я навіть не припускав, щоб з тебе вийшов такий поставний кавалер, і щиро радїю із твоїх поступів!

А тепер, мій хлопче, подай менї руку й будемо добрими приятелями, як давнїйше.

Олекса кипів зі злости. Опанував ся однак та лиш з погордою сказав:

— Старий пянице! Жартуй собі з ким другим, а не зі мною!

Хотів чим скорше позбути ся нахаби, але се йому не вдало ся.

Леопольд Волдінґ занадто тішив ся стрічею із ним, щоб так легко дав ся отрясти із себе.

Дігнав втікаючого Олексу, котрий аж задрожав, коли в його лице глянув.

— Олексо! — кликнув з гнївом. — Раджу тобі, дай спокій із тою дурною комедією, коли не хочеш вичерпати моєї терпеливости.

Нудить мене се твоє дурне вдаванє! Не забувай, що тебе я знанадто добре знаю, щоб дати себе вивести в поле.

Дивую ся чимало, побачивши тебе в ролї князя Нелїдова, але бажаю тобі щастя й не думаю справляти тобі неприємностий. За се однак домагаю ся від тебе, щоб ти не глядів з гори на свойого старого приятеля, а тільки розсудливо зі мною поговорив! В противному разї ти мігби сього колись пожалувати, Лесю!

Погроза мала добрий наслїдок. Олекса станув й похмуро глянув на Волдінґа.

Побачив тепер, що супроти нього ніякі вдаваня не поможуть.

— Чого хочеш від мене? Чого лїзеш менї в дорогу? — спитав з гнївом.

Був се дійсно поганий день для нього! Перше Аста — тепер Волдінґ!

— Чого хочу від тебе, коханий друже? — сказав той на позір спокійно — Чи хиба завсїгди мушу щось хотїти від тебе? Чи хиба не міг я побігти за тобою прямо із радости, що тебе віднайшов?

— Перестань дурачити! — сказав Олекса із гнївом. — Чейже знаю, що се значить, коли ти кому свою приязнь пригадуєш!

— Но, но, не так горячо! — насміхав ся Волдінґ, приглядаючись із захватом старому приятелеви. — Знаменито виглядаєш, Лесю! Княжа гідність дуже тобі підхожа!

Скажи менї однак, друже, як се через одну нічку так високо можна діпняти? Я-б дав щось за се, колиб міг

тебе так наслїдувати! Тодї-б ти бодай не потребував встидати ся свойого приятеля!

Олекса з гнїву пригриз уста. Волдінґове глузоване доводило його до розпуки.

Та він йому саме в час навинув ся!

— Перестань із тим дурним базїканем! — кликнув з гнївом. — З тобою не можна навіть розумно поговорити! Звідки ти тут якраз взяв ся, та що робиш?

— Ага! Тепер і ти зацїкавив ся! — зареготав ся Волдінґ. — Але нї, вельможний князю, я також вмію бути загадочним.

Якже дивно судьба поводить ся із людьми!... Перед кількома місяцями було менї лїпше! Я мав досить поважну суму гроша в руках і світ стояв передімною отвором!

Але чорт мене спокусив до карт! І в протягу кількох годин я стратив всю готівку! Тепер знова голїський! Но, треба житє брати таким, яким воно є!

Коли-б же я мав таке щастє, як ти! А тут мушу бідувати!

Олекса з під ока глянув на свойого товариша. Перед його очима не закрила ся дрантива елеґанція старого.

— Така легкодушність! — воркнув.

— Гм! Колиб я був на такому становиску, як ти, то не зробив би вже більше такої дурницї — відрубав Волдінґ.

Скажи менї однак, Лесю, звідки ти тут взяв ся? Перше, в каварнї, я тобі приглядав ся, коли ти був в чисельному товаристві і тодї я завважив, що ти вже тут зовсїм добре ізжив ся!

Чи скажеш менї врештї яка щаслива пригода винесла тебе до княжої гідности?

Олекса аж кипів в безсильному гнїві. Рішив ся тримати на осторожности перед тим гольтіпаком й не зрадити перед ним своєї тайни.

Щоб розмову звернути на що друге, приступив близше до нього й спитав притишеним голосом:

— Чи знаєш про се, що Аста є тут?

Волдінґ здрігнув ся, начеб громом поражений.

— Що говориш? Аста тут? Чи знова за тобою сюди приблукалась?

— На жаль, так! — потвердив Олекса, захмарившись. — Коби вона вже раз прийшла до розуму й сидїла там,

де повинна! Вона мені так не в пору влізла — давбим щось за те, коби міг її позбути ся!

Всї думки Волдінґа тим занялись.

І йому присутність Асти немало страху нагнала. Стріча із ньою, моглаб бути прикрою для нього! Коли-б так на вулиці його спинила й про тих 30,000 спитала?

— Гм, гм! — гудів — се справді погано! Розумію, що минувшість твоя, много пошкодилаб тобі у твоїх княжих достоїнствах!

Ти-б хотів позбути ся Асти, друже, що? Побачимо, що дасть ся зробити! Хочу тобі допомогти, а ми оба чейже дамо собі раду із одною жінкою!

Лице Олекси нараз змінилось. Пропав десь із нього всякий гнів а Волдінґ не міг прямо здержати ся від сміху, коли йому князь по дружньому руку спер на рамени.

Олекса знав, що в такому разї він не міг мати ліпшої помочі, як від Волдінґа, котрий знав про його попередні відносини із Астою а при тім був надзвичайно бистрим.

— Слухай, Волдінґ. Ти-б менї зробив велику прислугу, колиб в сїй справі хотів допомогти. Думаю, що троха гроший тобі може придати ся, а менї о се зовсїм не ходить!

Волдінґ всміхнув ся вдоволено.

— Поглянь, ось тут є якась винярня! — сказав, спинившись нагло. — Може-б ми зайшли сюди й справу при шклянцї вина обговорили? На вулицї таких справ годї полагоджувати, а до своєї княжої палати не схочеш старого Волдінґа впроваджувати, що? Так, думаю, буде ліпше, коли сюди на гутїрку вступимо!

Олекса пристав на се предложенє й оба увійшли до ресторану.

В годину пізнїйше рука в руку вийшли з льокалю — в обох на устах шарила хитра усмішка.

Олекса сердечно стиснув руку Волдінґа.

— Зараз, завтра забереш ся до того, Волдінґ! Але хитруй, бо знаєш, що Аста на все підозріла і не легко дасть ся підійти!

— Спусти ся на мене, приятелю! Адже знаєш добре Волдінґа і знаєш, що йому все мусить ся повести!

По хвилї додав:

— Так остає на сьому, що сейчас після довершеня моєї роботи виплатиш менї ту суму гроший?

Олекса кивнув головою на знак згоди!

— Розумієсь! Зараз завтра мати меш гроші! До побаченя!

І пішов скоро в напрямі палати. Волдінґ остав ще декілька хвилин на місці, глубоко задумавшись.

Усмішка пропала із його лиця. В його очах відбив ся якийсь злобний намір.

— Не бувби я хиба Волдінґом, щоб я від нього не видобув яким чином він став князем! Що за щастє, що я стрінув його! Вхоплю його добре за ковнір! Ха, ха, ха! Се буде добрий інтерес.

Опісля пішов дальше, всміхаючись із вдоволеня.

В своїй кімнаті довго ходив неспокійно сюди й туди, роздумуючи над виконанєм завтрішньої роботи.

Коли-б так Аста знала, яку то угоду вони оба проти ньої заключили...

РОЗДІЛ LXXXVI.

ПРИСУД СМЕРТИ.

Коли Раймунд Стеттен знова втворив очі, побачив, що находить ся в зовсім незнаному собі місці.

Почав пригадувати собі, що то стало ся із ним, але нічого не памятав.

Чув ся наче спаралїжований. Голова йому страшенно тяжіла, не міг також дихати.

Нарешті поволи почав приходити до цілковитої свідомости і в голові почало йому прояснювати ся.

Коли братові слуги всадили його у повозку, нараз почув на лиці руку й поки усвідомив собі, що стало ся, мав вже на лиці хустинку напущену хльороформом.

По хвилї був зовсім одурманений.

Зойкнув на згадку про се, коли нараз почув в сусїдній кімнаті якісь руханя.

В слїдуючу хвилину втворили ся двері й до середини увійшов один із слуг.

Раймунд відітхнув й спитав із поспіхом:

— Де мій брат? Мушу сейчас із ним говорити!

Той всміхнув ся.

— Жалую! — сказав. — Пана Стеттена тут нема! Приказав мені вас нагодувати та пильно стерегти!

— Милосерний Боже! — зойкнув Раймунд жахливо і впав на подушки. — Аджеж брат мій казав, що везе мене до міста, до моєї дочки! Як сюди я дістав ся, до тої пустої хатини?

Слуга лиш здвигнув раменами й хотів відійти без відповіди, коли благаючі слова нещасного його спинили:

— Ох, скажіть мені хоч одно: Чому я тут сиджу? Чому мене до моєї дочки не завезуть?

— Не знаю! — байдужо відповів слуга. — Мене се ніщо не обходить! Мій пан приказав, щоб на вас зважати — йду принести вам дечого з'їсти!

Вийшов й двері замкнув за собою.

Бідний вязень знова остав самотинцем із своєю розпукою.

Закрив лице обома руками. Невисказана трівога його обняла — тепер зрозумів все.

Брат його знова обдурив і замісць до дочки завезти, тут його увязнив!

— Але за що? — роздумував. — Чи-ж йому самому не повинно на тім залежати, щоб братаниця була вільною? Чому він не хоче допомогти мені в сьому, щоб очистити моє дитя із того страшного підозріня?

Преріжні думки почали йому пересувати ся в голові. Не був в силї розвязати тої загадки.

Горячі сльози покотили ся по зівялих лицях, коли подумав, що бідна, невинна його дитина сидить у вязниці, вижидаючи присуду.

Поворот слуги вирвав його із задуми.

Поставив їду й питє на столї й скоро знова вийшов, немов обавляючи ся допитів увязненого, які, очевидно, справляли йому прикрість.

Раймунд ні куска не взяв до уст. Сидів із заложеними руками й остовпілим поглядом. Не міг ніяк зрозуміти наміру свойого брата й безсильний гнів почав ним кидати на думку, що так легко дав ся зловити в наставлене сильце.

Доперва після кількох годин встав й пробував пройти ся по кімнаті.

Приступив до вікна й оглянув вид, що розтягнув ся перед його очима. Всміхнув ся гірко, бо його брат вибрав добре місце на вязницю. Про втечу не було навіть думки. Він був наче в якій кріпости — відрубаний від всього світа.

Розпука бідного чоловіка не мала границї.

Коли потемніло й слуга приніс лямпу, Стеттен приступив до нього благаючи, щоб дав йому кусок паперу, перо й чорнило, щоб міг лист написати.

— Хочу спитати мойого брата, по що мене сюди привів і увязнив! Хочу знати, що думає дальше зі мною робити?

Слуга здвигнув раменами й відповів:

— Жаль менї, але не маю тут приборів до писаня! Однак будете могли самі устно поговорити із паном Стеттеном, коли за кілька днів прибуде сюди!

— Але чи він приїде сюди? — спитав Раймунд майже без віддиху.

— Так є! Сказав менї, коли відїздив, що знова колись сюди загляне!

Раймунд відвернув ся, зітхнувши. Цілу ніч не міг нї ока замкнути. Думка про нещасну його дочку спокою йому не давала!

Обняв його страшний несупокій. Перед очима його душі все ставало бліде личко його дитини і невисказані муки йому справляло.

В часї тих роздумувань пригадав собі також ґрафиню.

Який несупокій мусїв її обіймити, коли вернула до руїн і там його не застала!

Ранок застав Стеттена виблїдлого та вимученого на ліжку болїзни.

Так минуло декілька днів а Гуґо Стеттен не показував ся.

Слуга, що кілька разів денно приходив до нього, не міг оперти ся милосердю, коли дивив ся на бліде та винужденїле лице вязня.

— Коли мій брат приїде? — питав бідний Раймунд хрипливим голосом.

— Не знаю! Вельможний пан певного часу не означив! — відповів.

— Він вже певно не приїде! — говорив вязень самий до себе. — Що його обходить се, що я тут тяжко мучу

ся, він лиш свою ціль досягти хоче!

Так знова минав один страшний день за другим, а кождий із них видавав ся Раймундови прямо віком. Але Гуґо таки не приїздив.

Одного вечера старий Юрко пішов на село, щоб закупити свіжої поживи; вступив до корчми, щоб там троха забавити ся й розірвати ся після такої нудної служби.

Вернувши, заглянув світло в кімнаті Стеттена. Увійшов найперше до нього й зложив частину закуплених товарів на столі, другу частину забрав із собою до кухні, щоб приготовити вечерю.

Погляд Стеттена спочав мимохіть на лежачих на столі звитках, підчас коли його думки були при дочці, у вязниці.

Нараз розширили ся його зіниці й цікаво спинились на часописі, в яку частина товару була завита.

Живо зіскочив із свойого ліжка і в слідуючу вже мить витягнув руку, розвинув звиток і взяв часопись.

Коли після якогось часу Юрко вернув до кімнати, застав вязня глубоко зачитаного. Лице його було дивно бліде й збурене.

Але старий був занадто повільним чоловіком, щоб мав сим журити ся; взяв решту звитків й вийшов з кімнати.

Але тільки замкнув двері за собою, як Стеттен підняв ся й тяжко зойкнув.

— Мій Боже, чи-ж се можливе? Завтра вже має бути остаточна розправа? О, моє дитя! Моє бідне дитя!

Знова впав на крісло й почав ридати мов мала дитина.

Після якогось часу підняв ся й горячково почав бігати по кімнаті.

— Мій Боже! Як мені Лівію виратувати? Завтра вже страшний присуд має впасти на бідну дитину!

А я міг би її вратувати! — кричав в розпуці. — Одно моє слово, а Лівія була-б вільною! Але як се зробити? Як дістати ся до ньої?

О, Гуґо, що-ж ти наробив? Чому держиш мене подалеку від моєї дитини? Чому хочеш мою Лівію погубити?

О, Боже, змилосерди ся над моїми муками! Увільни мене із сьої вязниці, що-б я міг своє невинне дитя освободити!

Знесилений впав на ліжко й лежав так якийсь час немов без тямки.

Коли слуга приніс вечерю, спинив ся здивований й троха застрашений.

— Що могло йому стати ся? Що так сильно зворушило його?

Однак не довго застановляв ся над тим. Тільки що дав повечеряти вязневи і впорядкував в кімнаті опустив хатину й знова помандрував до корчми, щоб бодай кілька годин забавити ся у веселому товаристві.

Стеттен відіхнув з полекшою, коли почув скрипіт брами за ним.

Підскочив, наче з'електризований, обняла його страшна трівога. Знав лиш одно: що мусить освободити ся, щоб ратувати своє бідне дитя! Мусить се зробити, хочби власним житєм мав за се заплатити!

Приступив до вікна й почав роздивлятись. Легкий дрощ потряс ним, коли побачив страшну пропасть зараз під хатою. Серед темряви не міг розпізнати чи може відважити ся втікати тою дорогою.

Але розпука не дала йому супокійно все те розібрати.

Не роздумуючи над небезпекою, сейчас взяв ся до виконаня свойого наміру.

Взяв із ліжка простирало і коц і подерши на пасочки, повязав їх на досить велику довжину. Переконавшись, що в сей спосіб зроблений посторонок є досить міцний, привязав один конець до вікна, тоді вискочив з кімнати й почав спускати ся по посторонку в долину, обавляючись лише, що кождої хвилї може впасти в пропасть.

Зісунувсь майже до кінця посторонка, а глянувши вдолину, зі страхом побачив, що далеко ще було до вузкої стежинки, що вила ся попід гору в'округ хатини.

Через кілька хвилин не знав що робити, аж остаточно в розпуці рішив ся скочити в долину.

На саму ту думку в голові закрутилось йому. Бачив, що колиб хоч о волосок хибив, полетів би в страшну пропасть й розбив би ся в кусочки!

Замкнув очи. По хвилї ще раз благаючими очима глянув на небо й відважив ся на сей одинокий ратунок.

Видно, Бог милосерний йому допоміг — щасливо

скочив на стежку, тільки глубоко зранивши собі ногу. Зойкнув з болю і впав наче мертвий.

Якийсь час лежав без тямки, а коли пробудив ся, почув страшний біль в нозї, так, що ледви міг підняти ся.

Але думка про бідну дитину, що завтра мала вже почути присуд на себе, так його опанувала, що зовсім забув про свій фізичний біль і, затиснувши зуби, поволїк ся дальше.

Доволїк ся до передньої брами а там побачив вузеньку стежечку, що вела у низ. Йшов дальше в тому напрямі, але мусїв що пару хвиль приставати. Нога так страшно його болїла, що прямо не міг втримати ся на нїй.

Була се страшно тяжка дорога, але думка, що є вільним, йому сил додавала.

Нараз почув позад себе тяжкі ступаня. Сховав ся в корчах, припускаючи, що се старий Юрко вертає домів.

Не помилив ся, бо коли той наближив ся, при світлї місяця пізнав черти старого слуги.

Мусїв однак бути сильно п'яний, бо йшов колибаючись і лиш з трудом піднимав ся в гору.

Раймунд в страху дивив ся за ним, потім воркнув:

— Коби хоч не відкрив моєї втечі та за мною сюди не вернув. Але, він певно буде вдоволений, коли дістане ся до хати й впаде на своє ліжко!

Так знова схопив ся й вибрав ся в далышу дорогу. Була вона так тяжкою а нога так страшно болїла, що піт краплями виступив йому на чоло.

Коли нарешті дійшов до села мусїв сїсти на камени, щоб відпочати та відсапнути.

Сидїв так серед ночі, в зовсім чужій для себе околиці, не знаючи куди тепер спрямуватись, не знаючи де є то місто, де була вязниця Лївії.

Нарештї підняв ся й пішов дорогою.

Якже страшно довгою видала ся йому ніч. Коли нарештї розвиднїлось, почав розглядатись в'округ, чи не побачить когось, щоб йому дальшу дорогу до міста показав.

Пройшов ще здоровий кусень дороги, коли стрінув селянина з косою на плечах.

Врадуваний наближив ся до нього і спитав:

— Чи не вказалиб ви мені дорогу до Д..., добрий чоловіче?

Той станув й змірив його допитливим поглядом.

— До Д... сюди хоче зайти? — спитав здивований. — Але-ж се в зовсім противній стороні, — тепер мусите вертати тою самою дорогою, звідки прийшли!

Стеттен зойкнув в розпуці. З таким трудом добив ся сюди й стілько дороги даром пройшов!

— Дякую вам! — сказав і відвернув своє бліде лице.

Селянин дальше пішов своєю дорогою. Змірив волокиту ще раз недовірчивим поглядом, але за хвилю вже більше не журив ся ним.

Стеттен дививсь за відходячим якийсь час та з болю пригриз уста.

— Мій Боже, як же то перейти ще стільки дороги! — жалївсь. — Я-ж так страшенно змучений а пробита нога докучає мені, що ледво видержати можу.

Але таки не маю часу до страченя! О девятій годині починає ся суд. Се майже немислиме, щоб я на час добив ся ще до Д...!

Розпука однак додала йому сил. Перемагаючи фізичний біль та знесилене, завернув, щоб тепер ще раз перейти дорогу, яку в ночи з таким трудом переліз.

Тимчасом оживилось все на дорозі й неодин із поминаючих його людий із жалем споглядав за ним.

Після двох годин почув таке сильне змучене, голод та спрагу, що мусів зайти до найблизшої сільської загороди й просити троха теплої страви.

Не відказали його проханю, бо на блідому його лиці було щось такого, що мимоволі ворушило милосерні серця.

Хазяйка попросила зайти в хату й дала теплої страви, яку він сів їсти таки коло печі, розігріваючи так закостеніле своє тіло.

Подякувавши гостинній хазяйці, розігрітий й посилений вибрав ся в дальшу дорогу.

Оглядав ся в розпуці кругом себе.

Сказали йому, що до Д... має ще 4 милї доброго ходу, що для нього значило найменше шість годин муки.

А скілько то всього за той час могло змінити ся у місті! Його дитя вже певно сиділо на лаві оскаржених вижидаючи присуду смерти!...

Але про се йому навіть не вільно було думати, бо сама лиш згадка давила його до землї!

Пригриз уста, спустив голову та з трудом поволїк ся дальше.

— — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

Точно о девятій годинї почала ся в судовій салї в Д... головна розправа перед лавою присяглих.

В судовому будинку був рух незвичайний, бо рідко коли там трафляє ся так надзвичайна та займаюча справа, як ся, що сьогодня судії присяглі мали розбирати.

Ґалерії були повні слухачів й слухачок, що походили із найлїпших кругів товариських міста й околиці.

Лиця правників виражували велику повагу. Не часто буває для них процес таким загадочним, як ось сей. Не могли ніяк рішитись що до вини або невинности оскарженої.

Хто бо лиш глянув на оскаржену, що сидїла на лаві зі спущеною головою й блїдим личком, не міг повірити щоб вона була здібною вбити свою кузинку.

Очи всїх присутних з жалем були звернені до неї й не один болїв над тим в дусї, що її жде смерть, а що найменше досмертна вязниця.

Яку страшну ніч перебула Лївія! Не могла навіть ока замкнути й неспокійно ходила по своїй келїї. В її души відбувалась страшна боротьба.

Все бачила перед собою лице її коханого й відчувала на собі повний докорів погляд, з якого так і промовляло:

— Лївіє, не вже-ж ти мусиш задля батька посвячувати наше щастє? Чи-ж не знаєш що тепер і твоє і моє житє на все зломане? Чи-ж твоя смерть не є рівночасно також моєю?

Думаючи се, Лївія заломила в розпуцї руки й почала гірко ридати.

О, вона радо терпіла за свого бідного батенька, але чому також і Вінтер мусїв терпіти?!

Минулої ночі Лукія старала ся побачити із нею та намовити її до отвертого зізнаня — але надармо! Перед головною розправою не вільно було нікому сходити ся з оскарженими, щоб не впливати на них.

НОВІ КНИЖКИ!

СВОЯ СТРІХА — СВОЯ ВТІХА

або

ЧУДО В СТРУПКОВІ

листи стужених жінок до своїх чоловіків в Канаді. Ціна 35ц.

ЧОРНОГОРА

Народні читанки в 4-ох частях, а то:

Гуцульська Читанка;

Пекло та Муки Пекольні;

Порука;

З „Подорожі до Київа"

всї ті 4 вельми цікаві читаночки 60ц.

ПРО СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

написав Р. Давний. Ціна 25ц.

ДРАМАТИЧНІ:

Як козам роги виправляють	25ц.
Так вам треба	25ц.
Лікар - шуткар	25ц.
Як жінки чоловіків морочуть	30ц.
В галицькій неволї	25ц.
Великий Молох	50ц.
Базар	25ц.
По ревізії	20ц.
Настоящі	20ц.
З розгону	15ц.
Куплети	15ц.
Комедія про чоловіка...	15ц.
Осінні ночі	20ц.

ВИРАБЛЯЄМО ПЕЧАТКИ ДЛЯ ТОВАРИСТВ

гранчасті, округлі та півкруглі в цїні від $2.00 до $2.50

Пишіть за всякими драматичними підручниками на адресу:

UKRAINSKA KNYHARNIA ACCORD

216 DUFFERIN AVE., — — WINNIPEG, MAN.

43-ий СПИТОК СЬОЇ ВЕЛИКОЇ ПОВІСТИ ВИЙДЕ З ДРУКУ ДНЯ 24-го СЕРПНЯ 1923 р.